

Teoria d'autodeterminació i comportaments prosocials en joves jugadors de futbol

Self-Determination Theory and Prosocial Behaviours in Young Football Players

DAVID SÁNCHEZ OLIVA
FRANCISCO MIGUEL LEO MARCOS
PEDRO ANTONIO SÁNCHEZ MIGUEL
FRANCISCO RAFAEL GÓMEZ CORRALES
TOMÁS GARCÍA CALVO

Facultat de Ciències de l'Esport
Universidad de Extremadura

Autor per a la correspondència

Tomás García Calvo
tgarcia@unex.es

Resum

L'objectiu d'aquest estudi era relacionar la teoria de l'autodeterminació amb els comportaments i les intencions prosocials en el context esportiu. Per fer això, es van utilitzar com a mostra noranta-set jugadors de futbol de categoria infantil i cadet, amb edats compreses entre els dotze i els setze anys. Els resultats estableixen una relació significativa i positiva entre els nivells més alts d'autodeterminació i l'aparició de comportaments i intencions prosocials. Així mateix, es va comprovar que hi ha una alta relació entre els mediadors afiliació i autonomia amb l'aparició d'aquest tipus de conductes, resultats que corroboren els estudis realitzats anteriorment per altres autors (Gagné, 2003). Com a conclusió, es pot proposar la necessitat que pares i entrenadors inculquin als jugadors nivells alts d'autodeterminació, amb l'objectiu d'aconseguir que augmentin les conductes esportives.

Paraules clau: autodeterminació, conductes prosocials, joves esportistes, futbol

Abstract

Self-Determination Theory and Prosocial Behaviours in Young Football Players

The aim of this study was to associate self-determination theory with prosocial and intentional behaviours in sport. To that end 97 football players aged 12 to 16 were used as a sample. Results showed a significant and positive relationship between the highest levels of self-determination and the appearance of prosocial behaviours and intentions. Moreover, it was also found that there is a strong relationship between affiliation and autonomy mediators and the presence of this type of behaviours, as other studies have previously demonstrated (Gagné, 2003). Finally, we suggest the need for parents and coaches to instil high levels of self-determination in players, with the aim of achieving an increase in sporting behaviour.

Keywords: self-determination, prosocial behaviours, young athletes, football

Introducció

L'àrea d'estudi dels valors morals constitueix un element fonamental, per mitjà del qual podem desenvolupar alguna de les potencialitats més significatives dels adolescents. Aquestes potencialitats no fan exclusivament referència als coneguts àmbits cognitiu, motor i expressiu, sinó que també realcen la rellevància de l'aspecte social de l'activitat física i de l'esport (Lee, Whitehead, & Balchin, 2000; Lee, Whitehead, Ntoumanis, & Hatzigerorgiadis, 2008).

Encara més, si a la importància inherent a aquest tema li afegim les circumstàncies particulars d'un context socioeducatiu en el qual destaquen actituds agres-

sives violentes, xenòfobes i competitives, no tan sols serveix com a punt de referència per al tractament dels temes transversals, sinó que es fa imprescindible una intervenció pedagògica oportuna que permeti desenvolupar integralment els adolescents (Cervelló, 2003).

Així, hi ha molts autors que s'han decidit per investigar aspectes relacionats amb la moralitat en l'esport, incloent-hi els aspectes de motivació com consideracions de gran importància en la realització de comportaments antisocials i prosocials (Guivernau & Duda, 2002; Kavussanu & Ntoumanis, 2003; Weiss & Smith, 2002). Per a una millor comprensió, Kavussanu (2006), basant-se en Eisenberg i Fabes (1998) va agrupar aquests

conceptes en dos termes que engloben els comportaments adequats i inadequats, anomenant *comportament prosocial* aquelles accions que comporten conseqüències positives i que tenen com a objectiu ajudar, animar o beneficiar altres persones, mentre que anomena *comportament antisocial* les accions associades amb conseqüències negatives, l'objectiu de les quals és fer mal, perjudicar o menysprear altres persones.

De fet, han estat diverses les investigacions que han tractat d'explicar les qüestions morals en l'esport. Per fer això, la majoria dels autors han desenvolupat els seus treballs a partir de la teoria de les metes d'assoliment (Boixadós, Cruz, Torregrosa, & Valiente, 2004; Guivernau & Duda, 2002; Kavussanu, 2006; Kavussanu & Ntoumanis, 2003) o la teoria de l'autodeterminació (Chantal, Robin, Vernat, & Bernache-Assollant, 2005; Chantal & Vallerand, 2000; Gagné, 2003; García, Jiménez, Santos-Rosa, Torregrosa, & Cervelló, 2009). En concret, en el nostre cas hem utilitzat la teoria de l'autodeterminació com a base per a la realització del nostre treball.

A grans trets, la teoria de l'autodeterminació (Deci & Ryan, 2000; Ryan & Deci, 2000) estableix que la motivació és un continu que aportarà nivells més alts o més petits d'autodeterminació i que determinarà tres grans blocs en els quals aquesta teoria divideix la motivació. Així, el nivell més alt d'autodeterminació és la motivació intrínseca, la qual suposa el compromís d'un esportista amb una activitat pel plaer, el gaudi i la satisfacció que li produeix. El segon gran bloc és la motivació extrínseca, la qual estableix uns motius de pràctica externs a la pròpia activitat. Dins aquesta, i ordenades de més a menys autodeterminació podem trobar la regulació integrada, que es correspon amb la realització d'activitats perquè fan referència a un estil propi de vida. El següent constructe és la regulació identificada, que apareix quan un subjecte fa una activitat perquè la considera important per a si mateix, encara que no gaudeixi realitzant-la. A continuació, trobem la regulació introjectada, associada amb el fet de fer una activitat per evitar el sentiment de culpa o ansietat i així millorar l'orgull. L'últim nivell dins la motivació extrínseca és la regulació externa, que es refereix a la persona que realitza una activitat per la consecució de premis externs, sense cap tipus d'interiorització. Per últim, el tercer gran constructe que estableix aquesta teoria és la desmotivació, associada amb aquells comportaments que no són motivats ni intrínsecament ni extrínsecament, i que provoquen una activitat desorganitzada i associada amb sentiments d'incompetència o frustració.

Així mateix, aquesta teoria estableix tres necessitats psicològiques que han de ser cobertes en el context social. Aquestes necessitats denominades mediadores són l'autonomia, quan el subjecte se sent amb forces de guiar lliurement el seu comportament, l'afiliació, associada amb sentiments de satisfacció per relacionar-se amb els altres, i la competència, concebuda com un sentiment d'eficàcia en les tasques desenvolupades pel subjecte. Així, els nivells d'autodeterminació variaran en funció del grau de consecució d'aquestes necessitats psicològiques (Deci & Ryan, 2000; Ryan & Deci, 2000).

Si fem referència als treballs d'investigació que han utilitzat com a base la teoria d'autodeterminació s'ha comprovat que a nivells més alts d'autodeterminació, més comportaments prosocials apareixen (Chantal & Bernache-Assollant, 2003; Chantal et al., 2005; Gagné, 2003; Vallerand & Losier, 1994). En aquesta línia, Vallerand i Losier (1994) van fer un estudi amb setanta-set jugadors d'hoquei en què van concloure que els nivells més alts d'autodeterminació es corresponien amb l'aparició de conductes prosocials i l'absència de conductes antisocials.

Chantal i Bernache-Assollant (2003) van dur a terme un estudi utilitzant com a mostra trenta-un estudiants de Medicina, els quals practicaven esport de manera regular. Aquests autors van poder concloure que els nivells més alts d'autodeterminació estaven relacionats amb l'aparició de conductes esportives.

Gagné (2003), en un estudi desenvolupat amb cent divuit estudiants de Psicologia va veure com els mediadors d'autonomia i relacions socials es relacionaven de manera positiva i significativa amb l'aparició de conductes prosocials, essent aquest últim el que va mostrar nivells més alts de significació. Quant al mediador de competència, mostra una relació altament significativa, però cal considerar que les preguntes estaven exposades de manera inversa, amb la qual cosa van concloure que hi havia una relació negativa entre el mediador competència i l'aparició de conductes prosocials.

Chantal, Robin, Vernat i Bernache-Assollant (2005) van dur a terme un estudi en el qual van tractar de comprovar la importància de la teoria de l'autodeterminació per predir i valorar aspectes prosocials i antisocials en l'esport, comprovant que els índexs d'autodeterminació més alts s'associaven positivament amb comportaments prosocials i negativament amb comportaments antisocials.

Entre les investigacions dutes a terme al nostre país, podem destacar un estudi realitzat per García, Sánchez,

Leo, Sánchez i Gómez (2008) amb una mostra de 492 joves jugadors de futbol, en què van trobar una relació positiva i significativa entre la intenció i la realització de comportaments antisocials i la desmotivació externa i la motivació extrínseca introjectada. En canvi, no van trobar relacions significatives amb els factors de nivells més alts d'autodeterminació.

Per tant, el principal objectiu d'aquesta investigació és analitzar les relacions entre la teoria d'autodeterminació amb els comportaments prosocials per part dels jugadors en edats d'iniciació esportiva.

Mètode

Participants

La mostra d'aquesta investigació estava formada per noranta-set jugadors de futbol, de gènere masculí i amb edats compreses entre 12 i 16 anys ($M = 14,2$; $DT = 1,23$), i que pertanyen a equips federats de categoria infantil ($n = 48$) i cadet ($n = 49$).

Instruments

Mesura de l'autodeterminació per la pràctica esportiva

Per valorar les diferents possibilitats de motivació dels esportistes implicats en la nostra investigació, es va utilitzar una versió de la Sport Motivation Scale (SMS: Pelletier et al., 1995), traduïda al castellà per Núñez, Martín-Albo, Navarro i González (2006) i adaptada a la mostra de la nostra investigació. Aquest instrument consta d'una frase introductòria ("Jo practico futbol..."), seguida de vint-i-vuit ítems que mesuren les diferents raons de pràctica. Aquest qüestionari es divideix en cinc factors, dels quals el primer es refereix a la motivació intrínseca (ex.: "Per la satisfacció que sento en aprendre tècniques noves que mai havia realitzat"). Uns altres tres factors d'aquest qüestionari estan relacionats amb la motivació extrínseca, dividida en motivació extrínseca identificada (ex.: "Perquè és una de les millors formes de mantenir bones relacions amb els meus amics"), introjectada (ex.: "Perquè em sentiria malament si jo no dediqué el temps necessari per practicar-lo") i externa (ex.: "Perquè em permet estar ben vist per la gent que conec"). L'últim factor de l'escala el componen ítems que valoren la desmotivació (ex.: "No ho sé; tinc la impressió que és inútil seguir practicant esport").

Mesura dels mediadors per a l'autodeterminació

Aquest instrument està format per vint-i-un ítems, valorats igualment per mitjà d'una escala Likert de l'1 a 5, en què 1 significa que s'està totalment en desacord amb el que exposa la frase i 5 que s'està totalment d'acord. Aquesta escala, l'hem dividida en tres factors: autonomia, compost per tres ítems (ex.: "Sento que sóc lliure per decidir per mi mateix quan estic jugant a futbol"); competència, format per sis ítems (ex.: "Estic satisfet del meu rendiment jugant a futbol"), i afiliació, compost per dotze ítems (ex.: "Als jugadors d'aquest equip els agradaria reunir-se algunes vegades quan acabi la temporada").

Comportaments prosocials

Amb l'objectiu de valorar els comportaments prosocials es va utilitzar una adaptació del "Qüestionari sobre intencions i comportaments antisocials en futbol" (CICAF) creat per García (2006). Està format per un total de quatre escenaris prosocials, acompanyat de sis preguntes, valorades amb una escala Likert de l'1 al 5, en què 1 es corresponia a totalment en desacord i 5 a totalment d'acord. Un exemple d'aquests escenaris seria "Tirar la pilota fora del terreny de joc si un rival està lesionat". Cada escenari va seguit de vuit preguntes referents a intenció ("Ho faries?"), actuació ("Has fet això o alguna cosa semblant alguna vegada?"), rebut ("T'han dit alguna vegada alguna cosa semblant?"), observació ("Has vist alguna vegada fer alguna cosa semblant?"), judici ("Creus que està bé fer això?"), actuació dels companys ("Creus que els teus companys d'equip ho farien?"), opinió de l'entrenador ("Com creus que es prendria el teu entrenador el teu comportament?"), i opinió dels pares ("Com creus que es prendrien els teus pares el teu comportament?"). El factor corresponent al judici prosocial decidim eliminar-lo, a causa dels baixos percentatges de fiabilitat que va obtenir.

Procediment

Per portar a terme la recollida de dades, es va desenvolupar un protocol d'actuació perquè l'obtenció de dades fos similar en tots els participants. Es va informar els entrenadors sobre quins eren els objectius de la nostra investigació i quina havia de ser la utilització dels resultats. Una vegada obtinguts els permisos dels clubs, es va procedir a la presa de dades. Per fer això, es van citar els participants en els vestuaris perquè emplenessin

	M	DT	
<i>Nivells d'autodeterminació</i>			
• Intrínseca	3,84	,75	,83
• Identificada	3,18	1,01	,65
• Introjectada	3,58	,81	,74
• Externa	2,78	,99	,66
• Desmotivació	1,41	,65	,78
<i>Mediadors</i>			
• Afiliació	3,96	,69	,73
• Competència	3,55	,69	,79
• Autonomia	3,86	,79	,67
<i>Conductes prosocials</i>			
• Intenció	4,12	,70	,61
• Actuació	4,04	,74	,64
• Sofert	3,93	,66	,60
• Observació	4,27	,68	,70
• Actuació companys	4,02	,62	,63
• Opinió entrenador	4,49	,63	,65
• Opinió pares	4,55	,66	,73

▲
Taula 1

Estadístics descriptius

el qüestionari durant vint minuts. L'investigador va estar present per explicar el procediment i poder resoldre els possibles dubtes que sorgissin entre els participants.

Anàlisi de les dades

L'anàlisi de les dades s'ha desenvolupat mitjançant el software SPSS 15.0, per mitjà del qual hem realitzat diferents tipus d'anàlisis per buscar les relacions exis-

tents entre les diferents variables pertanyents al nostre estudi.

Quant a l'anàlisi de fiabilitat, tots els factors van aconseguir puntuacions per sobre o properes a 70 en el coeficient d'Alpha de Cronbach, la qual cosa ens permet comprovar que cada un d'ells fa realment el que vol mesurar.

Resultats

Anàlisi descriptiva

En la *taula 1*, apareixen els valors descriptius de cadascuna de les variables de la investigació. Quant als nivells d'autodeterminació, es pot observar com els valors més alts es corresponen amb els nivells més alts d'autodeterminació. D'aquesta manera, la motivació intrínseca és la que obté més puntuació. Així mateix, les motivacions extrínseca identificada i la introjectada presenten mitjanes per sota de les obtingudes en la variable motivació intrínseca. Per últim, es pot apreciar com la motivació externa i l'automotivació presenten les mesures més baixes, essent aquesta última la variable que presenta la mitjana més baixa.

Anàlisi correlacional

En la *taula 2* apareixen representades les correlacions bivariades de les conductes prosocials respecte dels nivells d'autodeterminació i els mediadors.

Quant als nivells d'autodeterminació, es pot apreciar que existeix una relació positiva i significativa entre els nivells més alts d'autodeterminació i l'aparició de conductes prosocials. Així, la motivació

	<i>Nivells d'autodeterminació</i>					<i>Mediadors</i>		
	<i>Intrínseca</i>	<i>Identificada</i>	<i>Introjectada</i>	<i>Externa</i>	<i>Desmotivació</i>	<i>Afiliació</i>	<i>Competència</i>	<i>Autonomia</i>
<i>Conductes prosocials</i>								
Intenció	,394**	,349**	,103	,164	-,026	,306**	,036	,208*
Actuació	,327**	,298**	,137	,16	-,111	,303**	,064	,320**
Sofert	,241*	,290**	,072	,189	-,094	,303**	,126	,301**
Observació	,241*	,267**	-,051	,116	-,092	,175	,068	,216*
Actuació companys	,210*	,205*	-,039	,134	-,06	,229*	,051	,256*
Opinió entrenador	,238*	,142	,06	,052	-,109	,304**	,089	,313**
Opinió pares	,237*	,167	,082	-,004	-,02	,17	-,127	,244*

** $p < ,01$; * $p < ,05$

▲
Taula 2

Correlacions entre els factors de l'estudi

intrínseca té un alt índex de correlació respecte de la intenció i actuació prosocial, mentre que també es relaciona, encara que amb menys força amb la resta de conductes prosocials. Així mateix, en la *taula 2* es mostra com la motivació intrínseca es correlaciona de manera significativa amb la intenció, actuació, sofert i observació prosocial, mentre que també es relaciona, encara que amb menys força, amb la variable opinió de companys.

D'altra banda, si atenem els mediadors, es pot observar com existeixen relacions positives i significatives entre els mediadors afiliació i autonomia i l'aparició de conductes prosocials. Concretament, en el cas del mediador afiliació, existeixen correlacions altes respecte de la intenció, actuació, sofert i entrenador prosocial, mentre que també es relaciona, encara que de manera més dèbil, amb l'opinió dels companys. Per últim, quant al mediador autonomia existeix una alta correlació amb l'actuació, sofert i opinió de l'entrenador, mentre que també existeix relació, encara que amb menys força, amb l'observació, actuació de companys i l'opinió de pares.

Anàlisi de regressió

En la *taula 3* es mostra l'anàlisi de regressió utilitzant com a variable dependent la intenció prosocial. Com a variables predictoras s'han inclòs tant la motivació intrínseca com el mediador afiliació, obtenint una predicció positiva i significativa i aconseguint un percentatge global del 20%. En el primer cas, es pot observar com la motivació intrínseca prediu la intenció prosocial, amb un 15% de la variància explicada. Així mateix, els jugadors que presenten índexs més alts de motivació intrínseca tendeixen a tenir més intenció de realitzar conductes prosocials. En el segon cas, amb el 5% de la variància explicada, apareix com a variable predictor el mediador afiliació.

En la *taula 4* apareixen les dades referents a la variable actuació prosocial, en què la motivació intrínseca i el mediador autonomia la prediuen de manera significativa, obtenint entre ambdues un percentatge del 17%. La variable que més prediu és la motivació intrínseca, amb un 11% de la variància explicada. És a dir, els jugadors que tenen alts nivells d'autodeterminació són els que presenten major probabilitat de realitzar actes prosocials. En el segon pas, la variable autonomia prediu l'actuació prosocial augmentant el R^2 en ,60.

Variables	R^2	t	p
Pas 1	,155		
• Motivació intrínseca	,394	4,182	,000
Pas 2	,202		
• Motivació intrínseca	,340	3,583	,001
• Afiliació	,223	2,350	,021

▲
Taula 3
Anàlisi de regressió. Variable dependent: intenció prosocial

Variables	R^2	t	p
Pas 1	,107		
• Motivació intrínseca	,327	3,374	,001
Pas 2	,169		
• Motivació intrínseca	,265	2,740	,007
• Autonomia	,257	2,648	,009

▲
Taula 4
Anàlisi de regressió. Variable dependent: actuació prosocial

Discussió

Com hem comentat a l'inici del treball, el propòsit d'aquest estudi era valorar la relació existent entre les diferents variables de la teoria de l'autodeterminació i la percepció i realització de comportaments prosocials.

Durant les últimes dècades, cada vegada hi ha més autors que fan estudis utilitzant com a base la teoria de l'autodeterminació. No obstant això, hi ha pocs treballs que hagin buscat relacions entre aquesta teoria i l'aparició de conductes antisocials, i són molt escassos els estudis en què s'hagin buscat relacions amb comportaments prosocials. A més a més, a aquesta qüestió hem d'afegir el problema de la inexistència de treballs en què es desglossi la variable comportaments prosocials en diversos factors, com ho fem en el nostre cas (intenció, actuació, observació...).

Però malgrat tot això, hem de destacar, tal com van fer diversos autors (Chantal & Bernache-Assollant, 2003; Chantal et al., 2005; Gagné, 2003; Vallerand & Losier, 1994) la relació positiva i significativa trobada entre els nivells d'autodeterminació i la percepció i realització de comportaments prosocials. No obstant això, no hem trobat relacions negatives significatives entre els nivells més baixos d'autodeterminació i els factors relacionats amb les conductes prosocials.

Amb això, si analitzem cadascuna de les variables estudiades, es pot comprovar com la motivació intrínseca té una alta relació positiva i significativa amb la intenció i realització d'actes prosocials. Aquests resultats coincideixen amb els resultats trobats en altres treballs (Chantal et al., 2005; Vallerand & Losier, 1994), en què van concloure que els jugadors que mostren una motivació més intrínseca tendeixen a mostrar més comportaments prosocials. Així, si els entrenadors i pares fomenten en els seus jugadors i fills una motivació intrínseca, en què els motius de pràctica estiguin relacionats amb la cerca de plaer, divertir-se, aprendre o sentir-se bé provocaran que apareguin amb més probabilitat conductes esportives per part d'aquests jugadors.

A més a més, la motivació intrínseca aconseguix predir dues variables dels comportaments prosocials. Concretament es pot apreciar com el nivell més alt d'autodeterminació té una alta capacitat de predicció sobre la intenció prosocial i l'actuació prosocial. Aquests resultats eren d'esperar, ja que la intenció i actuació prosocial es relacionaven de manera molt forta amb la motivació intrínseca. Amb això, es pot concloure que si entre els motius de pràctica dels nostres jugadors apareixen raons intrínseques tendiran a desenvolupar no tan sols més intencions de realitzar comportaments prosocials, sinó que també aconseguirem una major probabilitat de realització d'aquests comportaments. Aquests resultats són molt importants des del punt de vista de l'entrenador de l'esport escolar, ja que ha d'aconseguir crear en els seus jugadors, no tan sols pensaments, sinó també comportaments prosocials.

Com hem dit anteriorment, l'altre rang d'autodeterminació que va obtenir relacions significatives amb les conductes prosocials va ser la motivació identificada. Així, es pot corroborar la relació existent entre la motivació identificada i l'aparició de comportaments prosocials. Amb això, es pot concloure que els jugadors que practiquen esport pel fet que és important per a altres aspectes de la vida, provocaran una major probabilitat en l'aparició de conductes esportives.

Si fem referència a les dades obtingudes amb relació als mediadors, podem observar com existeix una relació positiva i altament significativa de l'afiliació i de l'autonomia amb la percepció i realització de comportaments prosocials. Aquests resultats estan en consonància amb els resultats obtinguts per Gagné (2003), en què va obtenir una relació significativa entre la variable afiliació, amb la realització de comportaments prosocials, i

una relació positiva i significativa entre el mediador autonomia i la realització de comportaments prosocials.

Si atenem l'anàlisi de regressió, es pot observar com aquests mediadors també posseeixen una capacitat de predicció, encara que lleu, sobre la intenció de realitzar comportaments prosocials. Així, l'autonomia preveu la intenció de realitzar comportaments prosocials, mentre que l'afiliació preveu l'actuació de conductes esportives. Amb això, podem concloure que els jugadors que sentin una major autonomia jugant a futbol tindran tendència a presentar intencions de realitzar comportaments prosocials, mentre que els jugadors que practiquen esport pel fet de mantenir relacions socials o de pertànyer a un grup tindran tendència a realitzar conductes prosocials. Aquests dos aspectes també haurien de ser considerats pels pares i entrenadors si volen promoure en els nens el joc net i el rebuig a les conductes antiesportives.

Quant a les limitacions de l'estudi, hem de dir que les conductes prosocials van ser mesurades de manera indirecta. Seria interessant mesurar aquest tipus de conductes mitjançant la gravació directa de vídeos, ja que aportaria una major validesa i facilitat. D'altra banda, en el nostre treball es mesura el clima de companys, pares i entrenadors des del punt de vista del jugador. Així, seria molt rellevant per a futurs estudis mesurar també la percepció que tenen companys, pares i entrenadors del clima de motivació que aquests creen en els esportistes.

Per últim, la principal conclusió que podem extreure d'aquest estudi és la necessitat d'orientar els joves esportistes envers nivells alts d'autodeterminació mitjançant el treball amb els mediadors de motivació aconseguint entre els jugadors motius de pràctica intrínsecs a l'activitat i amb això una probabilitat més gran en l'aparició de comportaments prosocials. Així, considerem especialment rellevant traslladar aquesta idea als principals significatius dels joves esportistes, com són els pares i els entrenadors. Per a això, podem recórrer a diferents estratègies com la creada per García et al. (2008) mitjançant la formació de pares i entrenadors per disminuir comportaments antisocials i crear hàbits prosocials en l'esport escolar. A més a més, cobren especial importància l'aparició de projectes finançats per entitats públiques encaminats a fomentar els valors de l'esport, com el projecte denominat *Escola de l'Esport*, finançat per la Junta d'Extremadura, i encaminat a la intervenció amb esportistes, pares i entrenadors amb l'objectiu de promoure el *fair play* i disminuir els comportaments antiesportius en l'esport escolar.

Referències

- Boixadós, M., Cruz, J., Torregrosa, M., & Valiente, L. (2004). Relationships among motivational climate, satisfaction, perceived ability, and fair play attitudes in young soccer players. *Journal of Applied Sport Psychology, 16*(4), 301-317.
- Cervello, E. (abril, 2003). *Agresión y violencia en el deporte*. Treball presentat a les Jornadas Violencia y Sociedad, Alicante.
- Chantal, Y. & Vallerand, R. J. (2000). Construction et validation de l'Echelle de Motivation Envers l'Action Bénévole (EMAB). *Society and Leisure, 23*, 477-508.
- Chantal, Y., Robin, P., Vernat J. P., & Bernache-Assollant, I. (2005) Motivation sportspersonship and athletic aggression a mediational analysis. *Psychology of Sport and Exercise, 6*(2), 233-249.
- Chantal, Y. & Bernache-Assollant, I. (2003). A prospective analysis of self-determined sport motivation and sportspersonship orientations. *Athletic Insight, The Online Journal of Sport Psychology, 5*(4).
- Deci, E. L. & Ryan R. M. (2000). Target Article: The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry, 11*(4), 227-268.
- Eisenberg, N. & Fabes, R. A. (1998). Prosocial development. A N. Eisenberg (Ed.), *Handbook of child psychology. Vol 3: Social, emotional, and personality development* (pàg. 701-778). New York: Wiley.
- Gagné, M. (2003). The role of autonomy support and autonomy orientation in prosocial behavior engagement. *Motivation and Emotion, 27*(3), 199-223.
- García, T. (2006). *Motivación y comportamientos adaptativos en jóvenes futbolistas* (Tesi doctoral). Universidad de Extremadura.
- García, T., Jiménez, R., Santos-Rosa, F. J., Torregrosa, M., & Cervelló, E. (2009). Motivation and antisocial behaviours in youth athletes. Manuscrit en revisió.
- García, T., Sánchez, D., Leo, F. M., Sánchez, P. A., & Gómez, F. R. (2008). Memoria del Proyecto Programa de Formación en el contexto del deporte escolar, para disminuir comportamientos antisociales y crear hábitos prosociales. Proyecto Consejo Superior de Deportes.
- Guivernau, M. & Duda, J. L. (2002). Moral atmosphere and athletic aggressive tendencies in young soccer players. *Journal of Moral Education, 31*(1), 67-85.
- Kavussanu, M. (2006). Motivational predictors of prosocial and antisocial behaviour in football. *Journal of Sports Sciences, 24*(6), 575-588.
- Kavussanu, M. & Ntoumanis, N. (2003). Participation in sport and moral functioning: Does ego orientation mediate their relationship? *Journal of Sport and Exercise Psychology, 25*(4), 1-18.
- Núñez, J. L., Martín-Albo, J., Navarro, J. G., & González, V. M. (2006). Preliminary Validation of a Spanish Version of the Sport Motivation Scale. *Perceptual and Motor Skills, 102*(3), 919-930.
- Lee, M. J., Whitehead, J., & Balchin N. (2000). The Measurement of Values in Youth Sport: Development of the Youth Sport Values Questionnaire. *Journal of sport and exercise psychology, 22*(4), 307-326.
- Lee, M. J., Whitehead, J., Ntoumanis, N., & Hatzigerorgiadis A. (2008). Relationships among values, achievement orientations, and attitudes in youth sport. *Journal of sport and exercise psychology, 30*(5), 588-610.
- Pelletier, L. G., Fortier, M. S., Vallerand, R. J., Tuson, K. M., Brière, N. M., & Blais, M. R. (1995). Toward a new measure of intrinsic motivation, extrinsic motivation, and amotivation in sports: The sport motivation scale (SMS). *Journal of Sport and Exercise Psychology, 17*(1), 35-53.
- Ryan R. M. & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development and well-being. *American Psychologist, 55*(1), 68-78.
- Weiss, M. R. & Smith, A. L. (2002). Moral development in sport and physical activity: Theory, research, and intervention. A T. S. Horn (Ed.), *Advances in sport psychology* (2a ed., pàg. 243-280). Champaign, ILL, US: Human Kinetics.
- Vallerand, R. J. & Losier, G. F. (1994). Self-determined motivation and sportsmanship orientations: An assessment of their temporal relationship. *Journal of Sport & Exercise Psychology, 16*(3), 229-245.